

היבטים לשוניים שיר השירים עז

קריאות שיר השירים וחג הפסח

קריאות חג הפסח

ראשון של פסח שמות יב:

כא **מִשְׁכּוֹ**: למרות הגעיא במ"ם השי"ן בשוא נח¹
יב כב **אֶשֶׁר-בְּסֹף**: המילה השנייה מוטעמת בסגול והסמ"ך בפתח. **אֶשֶׁר בְּסֹף**: כאן באתנח הסמ"ך קמוצה
יב כז **בְּנִגְפוֹ**: הנ"ן בקמץ קטן, גימ"ל בשווא נח ופ"א בדגש קל
יב לז **מֵרַעְמָס**: רי"ש פתוחה עי"ן בשוא
יב לט **כִּי לֹא חָמַץ**: תיבות **כִּי וְלֹא** במונח, אין לקראתן כאילו הן מוקפות
לְהַתְמַהֵּמָה: כל אותיות הה"א מבוטאות ואינן נחות. הה"א האמצעית נקראת כמפיק בסוף מילה; הה"א האחרונה בפתח גנובה, כלומר אל"ף (אשכנזים), או יו"ד (עדות המזרח) פתוחה לפני הה"א מופקת: אה או יָה
יב מא **יֵצְאוּ**: היו"ד במרכא לא בגעיא (המילה מוטעמת מלרע כמובן, באל"ף)

הפסח ראשון של פסח יהושע ה:

ב **חֲרִבּוֹת**: הרי"ש בשוא נח אע"פ שהח"ת בגעיא. וכן בפסוק הבא

ו **לָתֶת לָנוּ**: הטעם נסוג ללמ"ד והת"ו בסגול

ז **לֹא-מָלוּ**: הטעם במ"ם מלעיל

ט **גִּלּוֹתִי**: הטעם בלמ"ד מלעיל

יב **וְלֹא-הָיָה עוֹד**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה

יד **עֲתָה בָּאתִי**: אין טעם נסוג אחור

יום שני של פסח, יום ראשון של חוה"מ, יו"ט שני של גלויות ויקרא כב:

כב לג **וְנִקְדְּשֵׁתִי**: הטעם בת"ו מלרע

כג ב **דִּבְרִי**: ארבע פעמים מופיעה התיבה 'דבר' לאורך קריאה זו: בפעמיים הראשונות מוטעם בגרשיים ובפעמיים האחרונות בתביר. **מִקְרָאִי קֹדֶשׁ**: הטעם לא נסוג, ולכן מקום הטעם ברי"ש. כן הדבר גם בהמשך הפרשה

כג ג **תַּעֲשֶׂה**: העמדה קלה בת"ו שלא יישמע כפתח

כג יז **מִמּוֹשְׁבֵיכֶם**: טעם קדמא מעל הבי"ת, ככלל, תיבה זו תמיד תבוא בהטעמה משנית בהברה זו. **תִּבְיָאוּ**: דגש חזק באל"ף. **שָׁתִים**: בחלק מהדפוסים מוטעם בטעם יתיב ובחלקם בפשטא

כג כב **וּבְקִצְרֹכֶם**: הבי"ת בשווא נח למרות הגעיה בוי"ו. **לַעֲנִי**: העמדה קלה בבי"ת להדגשת

¹ ישנן דעות חלוקות בעניין זה, גם בקרב התימנים וגם הטוניסאים המסורת מורה על הנעת השווא. אבל הכרענו לפי מה שבידינו שלגעיא זו אין כוח להניע את השווא שאחריה

הסגול המורה על מידע

כג כז בַּעֲשׂוֹר: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מידע

כג ל וְהֶאֱבַדְתִּי הטעם בתי"ו מלרע. העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף שלאחריה

כג לב שִׁבְתְּכֶם: התי"ו בשוא נע

כג לח שִׁבְתָּת ה' וּמִלֶּבֶד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמִלֶּבֶד... וּמִלֶּבֶד כָּל-נִדְבָתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתֶּנּוּ: כל הדגושות בתוך המילה בשוא נע

כג לט בְּאֶסְפָּכֶם: האל"ף בקמץ קטן

הפטרת יר"ט שני של פסח לבני ישראל אשר עדיין לא עלו ארצה ישראל, מלכים ב כג:

כדי להבין נכונה את דברי ההפטרה יש לקרוא את הפרק שלפניו על מציאת ספר התורה ועל נבואת חולדה הנביאה.

ב כג ג וְאֵת-עֲדוֹתָיו: הדל"ת בשוא נע והוי"ו נקראת בחולם (במבטא "ישראל": edevotav)

יום שלישי של פסח שמות יג:

ב קִדְשׁ-לִי: הדל"ת בסגול

ה לָתֶת לָךְ: טעם נסוג אחור ללמ"ד. וְעַבַּדְתָּ מלרע!

ח וְהִגַּדְתָּ: מלרע

יד כִּי-יִשְׁאַלְךָ: האל"ף בקמץ רחב ולכן הלמ"ד בשוא נע

יום רביעי של פסח שמות כב:

כו וְשָׁמַעְתִּי: במלרע, הקורא במלעיל משנה משמעות²

כג א אֶל-תִּשָּׁת: במלעיל

כג ג תִּהְיֶה: הה"א בשוא נח והדל"ת בדגש קל, אין לקרוא 'תִּהְיֶה'

כג ד אֵיבָךְ: אל"ף בחולם, יו"ד בחירק קטן (חסר) וב"ת בשוא נח, יש לקרא: א – יב – ד

כג ח כִּי הִשְׁחַד יַעֲזֹר פְּקָחִים וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צַדִּיקִים: להיזהר מהפסוק המקביל דברים טז יט כִּי

הִשְׁחַד יַעֲזֹר עֵינֵי חֲכָמִים וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צַדִּיקִים

כג טו כִּי-בֹ יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם: הטפחא בתיבה כִּי-בֹ

כג טז בְּאֶסְפָּךְ: האל"ף בקמץ קטן והפ"א דגושה

שבת חול המועד שיר השירים:

אין לעשות ניגון של סיום הספר בסוף כל פרק, לחלוקה הנוצרית לפרקים בתנ"ך אין כל משמעות לגבי קריאתנו.

א ב כִּי-טוֹבִים דְּרִיךְ מִיָּין: הטיפחא במילה דְּרִיךְ

² עלון זה לא נועד לפסקי הלכה. למעשה יש נדון בין הרבנים המבינים בדקדוק. כל עוד לא המשיך הלאה או לא התרחק מהמקום מסתבר שצריך להחזירו.

א ד מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיךָ נִרְוָצָה: הַנּוֹן דְּגוּשָׁה מִדִּין אֶתִּי מִרְחִיק (=בא מרחוק) אַע"פ שֶׁהַנּוֹן אֵינָה מוּטַעֲמַת, טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת מִשְׁכְּנִי

א ז שְׁאֵהָבָה: מִקְרָה נֹדִיר שֶׁל טַעַם וְאַחֲרָיו גַּעִיָּא וְהַטַּעֲמָה בַּמָּקוֹם הָעִיקָרִי³, מַלְרַע. שְׁלֵמָה: שִׁי"ן פְּתוּחָה, הַטַּעַם בַּמ"ם מַלְרַע. בְּעֵטָיָה: הַטִּי"ת בַּשּׁוּוֹא נַע

א ח בְּעֵקֶבֶי: הַקו"ף רְפוּיָה וּבַשּׁוּא נַח אֵין בַּה דָּגֶשׁ לַתְּפֹאֶרֶת הַקְּרִיָּאָה כִּפִּי שִׁישׁ בַּמָּקוֹמוֹת דּוּמִים

א ט בְּרִכְבֵּי: הַבִּי"ת הַשְּׁנִיָּה רְפוּיָה. רַעֲיָתִי: הַעִי"ן בַּשּׁוּא נַח לֹא בַחֲטָף

א טז אָף-עֲרֻשָּׁנוּ: שִׁי"ן שְׁמַאלִית

א יז רַחֲטָנוּ כְּתִיב, קִרִּי: רַהֲטָנוּ וְהַרִי"שׁ בַּפֶּתַח

ב ה הִי"ן: הַיּוֹד קְמוּצָה בְּזִקָּף

ב ז וְאַם-תַּעֲזֹרָךְ: הַעִי"ן בַּמִּרְכָּא⁴ לֹא בַּגַּעִיָּא. הַרִי"שׁ בַּשּׁוּוֹא נַע וְאֵין לְקוּרָא בַחֲטָף כִּפִּי שְׁמוּפִיעַ בַּחֲלָק מִהַדְּפוּסִים, כֵּן הַדָּבָר גַּם בַּהֲמִשָּׁךְ

ב י וְאָמַר לִי: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לֹא־ף

ב יא הַסֵּתָנוּ: הַסֵּמ"ךְ בַּשּׁוּא נַע עֵקֶב הַדָּגֶשׁ, בַּעֲיָקָר צְרִיכִים לְהִזְהָר הַקּוּרָאִים תִּי"ו רְפוּיָה כִּסְמ"ךְ.

הַלֶּךְ לֹו: אֵין טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי

ב יג נִתְּנָנוּ רִיחַ: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לִנּוֹן הָרֵאשׁוֹנָה

ב טו אַחֲזוּ-לָנוּ: הָעֵמֶדָה קְלָה בֹא־ף בְּגַלֵּל הַגַּעִיָּה שֶׁם. סְמָדָר: הַדְּלִי"ת פְּתוּחָה, הַקּוּרָא בַּקִּמָּץ מִשְׁתַּבֵּשׁ

ב יז וְנִסּוּ: הַטַּעַם בְּנוֹן, לֹא בִּסְמ"ךְ. עַל-הָרִי בְּתָר: הַטַּעַם נִסּוּג לֹא־א

ג א אֵת שְׁאֵהָבָה נִפְשִׁי: יֵשׁ לְשִׁים לֵב כִּי הַטַּעֲמִים בַּמִּילִים הָאֵלֶּה מִתְּחַלְּפִים

ג ב וְאַסּוּבָבָה: הַיּוֹי בַּפֶּתַח לֹא בַּקִּמָּץ, בִּי"ת רֵאשׁוֹנָה בַּשּׁוּוֹא וְלֹא בַחֲטָף כִּפִּי שְׁמוּפִיעַ בַּחֲלָק מִהַדְּפוּסִים וְכֵן הַדָּבָר גַּם בַּהֲמִשָּׁךְ. אֲבִקְשָׁה: הַקו"ף לֹא דָּגֶשׁ וְעַל כֵּן הִיא בַּשּׁוּא נַח

ג ד עַד-שֶׁהֵבִיאֲתִי: הַטַּעֲמָה מִשְׁנִית בִּשִׁי"ן וְהַא־ף כָּלֵל אֵינָה נִשְׁמַעַת

ג ה וְאַם-תַּעֲזֹרָךְ: כֹּאֵן הַעִי"ן לֹא סָפֵק בַּמִּרְכָּא, כֵּךְ הוּא בִּכְתָר אַרְם צוּבָא וּבִכְתָּבִי הִיד

ג ו כְּתִימְרוֹת: הַמ"ם בַּשּׁוּוֹא נַע וְלֹא בַחֲטָף

ג ז שְׁלֵשׁ־לָמָּה: מִילָה אַחַת, לַמ"ד דְּגוּשָׁה בַּחֲרִיק

ג ח אֲחִזִּי חֶרֶב: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לַחִי"ת (בְּתִיבָה הָרֵאשׁוֹנָה)

ג ט עָשָׂה לֹו: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לַעִי"ן

ג י עָשָׂה כֶּסֶף: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לַעִי"ן

ג יא צֹאנָה | וְרֵאִינָה: הַרִי"שׁ בַּשּׁוּא נַע⁵. בְּעֵטָרָה: הַבִּי"ת בַּקִּמָּץ

³ מוּעַתֶּק מִכֹּא"צ.

⁴ כֵּךְ נִרְאָה לְקוּרָא בְּכֹא"צ וְכֵךְ בְּרוּר בְּכִי לְנִיגַד וּשְׁשׁוֹן. וְעִיִּין בְּקוּבֶץ סִז, וּבַמִּצּוֹן עַל ג ה

⁵ בְּשָׁנִים קוּדְמוֹת סוּמֵן הַשּׁוּוֹא נַח, אֲבָל בַּבְּחִינָה מַחֲדָשֶׁת שֶׁל מִשְׁמַעוֹת הַגַּעִיָּא נִרְאָה יוֹתֵר שֶׁהוּא נַע. עִי' בַּפָּנִים הַגְּלִיּוֹן.

ד א שְׁעָרָךְ: שִׁי"ן שמאלית והעי"ן בשוא נח

ד ב מִן-הַרְחָצָה: הרי"ש בפתח והחי"ת בשוא נח

ד ג מִבְּעַד: הבי"ת פתוחה ומוטעמת⁶

ד ה תְּאֻמֵּי צִבְיָה: לא להחליף עם תְּאֻמֵּי צִבְיָה לקמן ז ד

ד ו אֶלֶךְ לִי: הטעם נסוג לאל"ף ותנועת הלמ"ד נתקצרה לסגול

ד י מֶה-יָפוּ: במלרע

ד יא שְׁלֹמֹתֶיךָ: שִׁי"ן שמאלית

יג-יד 'עַם פְּרִי מִגְדָּה' 'עַם כָּל-עֵצֵי לְבוֹנָה' 'עַם כָּל-רֹאשֵׁי בְשָׂמִים': טעם טפחא בתיבת
עַם

ד יד וְאַהֲלֹות: להקפיד על הניקוד הנכון: וי"ו בפתח, אל"ף בחטף-פתח, ה"א בקמץ

ד טו מַעֲנִן: העי"ן בשווא נח ולא בפתח

ה ב שְׂרָאשִׁי: דגש חזק ברי"ש⁷. רְסִיסֵי לֵילָה: טעם נסוג אחור לסמ"ך הראשונה

ה ג פְּשֻׁטָּתִי: הטי"ת בשווא נח על אף הקושי. אֵיכָכָה: מלעיל⁸. אֵיכָכָה אֶטְנָפָם: יש להקפיד על
הפרדת התיבות

ה יב עַל-אַפְיָקֵי מַיִם: טעם נסוג אחור לפ"א. בְּחֻלָּב: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול להבדיל
בין מיודע ללא מיודע שאז היה מנוקד בשווא

ה יג מִרְקָתָם: יש להיזהר משיכול אותיות, אין לקרא 'מרחקים'

ה טו עֲמוּדֵי שֶׁשׁ: טעם נסוג אחור למ"ם

ה טז חֲכוֹ מִמֶּתֶקִים המ"ם בשוא נח אע"פ שיש געיא במ"ם שלפניה, עם זאת הת"ו רפויה

ו ד כְּנִדְגָלוֹת לבטא מילה זו נכונה (דל"ת לפני גימ"ל), יש להיזהר משיכול אותיות, דג-גד

ו ה הִסְבִּי הבי"ת דגושה. שֶׁהֶם: הטעמה משנית בשי"ן

ו י הַנִּשְׁקָפָה: במלרע!

ו יא הַפְּרָחָה: ה"א השאלה מנוקדת בחטף פתח ולכן הפ"א אחריה רפה, הרי"ש בשווא נע

ז ב אָמֶן: האל"ף בקמץ קטן

ז ג שְׂרָרְךָ: השי"ן בקמץ חטוף (קטן) הרי"ש בשוא נח⁹

ז ה תְּאֻמֵּי צִבְיָה: הת"ו בקמץ רחב (קמץ בהברה פתוחה) האל"ף בחטף קמץ הנקרא ברוב
המקומות כחולם. לא להחליף עם תְּאֻמֵּי צִבְיָה לעיל ד ה

ז ח לְאַשְׁכְּלוֹת האל"ף בפתח, הכ"ף בחולם

ז ט וַיְהִי-נָא: הוא"ו בשווא. כְּאֶשְׁכְּלוֹת: כאן האל"ף בסגול והכ"ף בשווא נע להבדיל מהפסוק

⁶ לא להחליף עם בְּעַד הַחֲזוֹן של אם סיסרא!

⁷ אחד המקומות הבודדים במקרא בהם ניתן למצוא דגש באות רי"ש

⁸ בניגוד למגילת אסתר ששם הטעם מלרע (גם כאן וגם שם שתי המילים באותו פסוק, ואין הן מופיעות עוד במקרא!)

⁹ המציינים שוא נע משבשים שיבוש חמור!

הקודם בחולם¹⁰

ז יד נָתַנוּ-רֵיחַ: העמדה קלה בנר"ן בגלל הגעיה שם, והשווא בת"ו, נע

ח א אֶשְׁקֶךָ: השי"ן בדגש ובקמץ רחב הקו"ף בשווא נע, מלשון נשיקה. יש להיזהר מהצורה הדומה בפסוק הבא אֶשְׁקֶךָ, מלשון השקיה

ח ב אֶנְהַגֶּךָ: הה"א בקמץ רחב הגימ"ל בשווא נע. מִיָּיִן הֶרְקַח: לא מִיָּיִן

ח ג וְמֵה-תַעֲרָרוּ: גם כאן העי"ן במרכא ולא בגעיא¹¹. ריש ראשונה בשווא נע

ח ה חִבְלֶתְךָ אֲמָךְ: הלמ"ד בפתח ומוטעמת (מלעיל), הת"ו אחריה בשווא נח. יִלְדָּתְךָ: הדל"ת פתוחה ומוטעמת (מלעיל), הת"ו אחריה בשווא נח

ח ו רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפִּי: פ"א ראשונה רפה והשנייה בדגש קל. שְׁלֵהֲבַתֶּיהָ: מילה אחת, הה"א הראשונה במרכא כטעם משנה, הה"א השנייה ללא מפיק

ח ז בְּאַהֲבָה: הבי"ת הראשונה בקמץ מראה על יידוע

ח ט טִירַת כֶּסֶף: טעם נסוג אחור לטי"ת

ח י כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם: הצד"י בשווא נע והאל"ף בצירי: לא כְּמוֹצֵת

ח יא יָבֵא בְּפָרְיוֹ: הבית דגושה בגלל הפ"א הבאה אחריה¹²

ח יב לְנֹטְרִים: הלמ"ד בשווא

ח יד וְדִמָּה-לָךְ: הדלית בשווא נע¹³

קריאה לשבת חול המועד שמות לג יב – לד כו:

לג יב הָעֵל: הטעם בה"א מלעיל

לג יד וְהִנְחִיתִי: הו"ו בפתח ולא בשווא והה"א בחטף-פתח ולא בפתח, הטעם בחי"ת

לג טז הָלֹא בְּלִכְתָּךְ עִמָּנוּ: טעם טפחא בתיבה הָלֹא

לג יט וְקִרְאתִי בְשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ: הפסקה עיקרית אחרי תיבת ה', בגלל המשקל המוזיקאלי של הטעם תביר עלול להישמע כאילו כתוב וְקִרְאתִי בְשֵׁם - ה' לְפָנֶיךָ. על מנת למנוע זאת, יש להחיש את

קריאת שם ה' ולהסמיכו לתיבה בְשֵׁם

לד ב וְהִיָּה: הה"א הראשונה בשווא נח

לד ה בְּעֵנֶיךָ: העמדה בב"ת להבליט את צורת המידוע. וְקִרְא בְשֵׁם ה': טעם טפחא

בתיבה בְשֵׁם והבי"ת רפה¹⁴

¹⁰ בגלל צורת הנסמך

¹¹ כא"צ לא הגיע לידו, אבל כך בששון ובלנינגרד. גם דומה לשני המקומות הקודמים במגילה ב ז; ג ה.

¹² נשנן בזה את כלל אחד ממבטלי יהו"א. כידוע אותיות בג"ד כפ"ת בראש המילה דגושות בדגש קל. אם המילה לפנייהן מסתיימת בהברה פתוחה לרוב אחרי אותיות יהו"א (אהו"י) הדגש נשמט. יש חריגים שבהם הדגש מתקיים בכל זאת. אחד החריגים מכונה "אותיות צבחות". כלומר כאשר האותיות בי"ת או כ"ף בשמשן כאותיות שימוש מנוקדות בשווא ואחריהן אותה [בְּבִיתְךָ, כָּלָל] ולעתים גם אות מאותו מוצא כמו בי"ת ואחריה פ"א – הדגש נשאר.

הערה, ת"ו של עתיד נשארת ללא דגש גם כשהיא לפני ת"ו; בי"ת לפני מ"ם נשארת רפויה, וכן כ"ף לפני יו"ד וקו"ף.

¹³ המנחת שי מעיד על כ"י שבהם יש חטף פתח בדל"ת.

לד ט ולחטאתנו: הטי"ת קמוצה לשון יחיד (לא בחולם)

לד י כִּי-נִזְרָא הוּא: תיבת נִזְרָא במלרע, אין טעם נסוג אחר לנו"ן

לד יא שְׁמֶר-לֵךְ: המ"ם בקמץ קטן

לד יב הַשְׁמֶר: במלעיל

לד יג תַּתְּצֹן תִּשְׁבְּרוּן תִּכְרֹתוֹן: כולם במלרע

לד יד קָנָא: יש להדגיש את הנו"ן בדגש חזק שלא יישמע מלשון קניין: קָנָה

לד כא בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר: הבי"ת הראשונה בסגול ויש לקרוא אותה בהעמדה קלה להדגשת הלשון המורה על מיועד, הבי"ת השנייה בפתח

הפסרת שבת חול המועד פסח יחזקאל לז א - יד:

א וַיִּזְעַגְנִי בְרוּחַ ה': אי הקפדה על קריאת הטעמים הנכונים (כגון פשטא-מונח-זקף לפי הזיוף הנוצרי בלטרס) עלולה להוביל לשיבוש המשמעות: וַיִּזְעַגְנִי בְרוּחַ - ה'. וְהָיָא מְלָאָה עֲצָמוֹת: טעם טפחא

בתיבה וְהָיָא

ד הִיבְשׁוֹת: היר"ד בשווא נח

ו וְהִעֲלֵתִי: יש להעמיד קלות את קריאת הה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה שלאחריה

ט וַיִּחְיֶי: וא"ו החיבור ולשון עתיד ולכן היא מנוקדת בשווא

י וַיִּחְיֶי: וא"ו ההיפוך ולשון עבר ולכן מנוקדת בפתח בשונה מקודמתה. חֵיל גְדוֹל מְאֹד-מְאֹד: טעם טפחא בתיבה חֵיל

יום שישי של פסח, חמישי של חוה"מ במדבר ט:

ב וַיַּעֲשׂוּ: וא"ו החיבור בשווא נע. אֶת-הַפֶּסַח: הפ"א קמוצה בטיפחא

ג וּכְכֹל-מִשְׁפָּטָיו: הכ"ף הראשונה בשוא נח וצריך לאמן את הלשון לקוראו נכונה

ח וְאַשְׁמְטָה: המ"ם בשווא נע ובמלרע. מַה-יֵצֵא: היר"ד רפויה ללא דגש

י לִנְפֹשׁ: הלמ"ד בקמץ. וַעֲשֵׂה פֶסַח: טעם נסוג אחר לעי"ן, כן הדבר בהמשך פסוק יד

יום שישי של פסח במדבר ט:

ב וַיַּעֲשׂוּ: וא"ו החיבור בשווא נע. אֶת-הַפֶּסַח: הפ"א קמוצה בטיפחא

ג וּכְכֹל-מִשְׁפָּטָיו: הכ"ף הראשונה בשוא נח וצריך לאמן את הלשון לקוראו נכונה

ח וְאַשְׁמְטָה: המ"ם בשווא נע ובמלרע. מַה-יֵצֵא: היר"ד רפויה ללא דגש

י לִנְפֹשׁ: הלמ"ד בקמץ. וַעֲשֵׂה פֶסַח: טעם נסוג אחר לעי"ן, כן הדבר בהמשך פסוק יד

¹⁴ להבדיל מאברהם אבינו בבראשית יב ח: וַיִּקְרָא בְשֵׁם ה'. דהיינו, הקב"ה קרא בשם - ה' (מקיים את דברו: וַיִּקְרָא בְשֵׁם ה' לְפָנָיִךְ לעיל לג יט)

שביעי של פסח שמות יג:

יג יח : וַיֹּסֶב: במלרע

יג יט וַהֲעֲלִיתֶם: העמדה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה שלאחריה, וה-עליתם

יד ב וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ: וא"ו שוואית, לשון עתיד. נִכְחָו: הכ"ף בשוא נח¹⁵

יד ד וַאֲכַבְדָּהּ בַּפְּרָעָה: דגש קל בב"ת נותר במקומו מדין "אותיות צבותות"¹⁶. וַיַּעֲשׂוּ-כֵן: בטעם סילוק (סוף פסוק) ללא הכנת טיפחא (טרחא) לפניו. על הקורא להתכונן ולהתאמן על אופן הקריאה הנכונה

יד ו וַיֵּאָסֶר: האל"ף בשוא נח לא בחטף סגול

יד י וַיִּירָאוּ: היר"ד בחירק מלא והשוא ברי"ש הוא נע. הקורא בשוא נח מחליף למשמעות ראייה

יד יב מִמֶּתְנֻנו: המ"ם בשורק¹⁷ ולא בחולם. וכן בהמשך הפרשה טז ג מוֹתְנֻנו

יד יד תַּחֲרִשׁוּן: געיה בת"ו, יש לקרא בהעמדה קלה שם

יד יז וַיֵּבְאוּ: הוא"ו בשווא, וא"ו החיבור ולשון עתיד. בִּרְכָּבוֹ: הבי"ת שלאחר הכ"ף בדגש קל

יד כד וַיֵּהָם: הה"א בקמץ קטן

יד כה וַיִּנְהַגְהוּ: יר"ד בשווא נח אע"פ שהיא אחרי געיא, נו"ן בפתח ובהעמדה קלה בגלל הגעיה במקום, יש לקרא: וינ-הגהו

יד כו וַיֵּשְׁבוּ: וא"ו בשווא, וא"ו החיבור ולשון עתיד

שירת הים: יש פסוקים המנונגים כולם או חלקם במנגינה מיוחדת, גם לפני השירה יש סיומי פסוקים מעין אלו. ככלל, יש לקרוא במנגינת שירת הים פסוקים או חלקי פסוקים שיש בהם שם ה'¹⁸. להלן רשימת הפסוקים או חלקי פסוקים שאינם עונים על הכלל הזה:

יד כב, יד כט וַהֲמִים לָהֶם חוֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׁמָאלָם: יש לקרוא במנגינת מיוחדת

טו יז תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ: אין שרים במנגינה מיוחדת את חציו הראשון למרות ששם ה' מוזכר בו,

לעומתו, יש לנגן את חציו השני מִקֶּדֶשׁ

טו יח ה' | יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: קוראים במנגינה מיוחדת למרות היותו קצר

טו כא שִׁירוֹ לַה' כִּי-גָאָה גָאָה: שירת הנשים

טו א יִשִּׁיר-מִשֶּׁה בְּקוֹרֶן וְחוֹמָשִׁים נֹסֶפִים יש געיא ביר"ד של ישיר. אין היא במקום, מקומה -

בש"ן. כִּי-גָאָה גָאָה: הגימל במילה גָאָה דגושה¹⁹. הוא אחד מארבעת החריגים בשירת הים, חריג זה חוזר על עצמו בפס' כא

טו ב עֲזִי: העי"ן בקמץ חטוף (קטן). וַאֲרַמְמָנְהוּ: הנ"ן בשווא נח ואחריה ה"א, אין לקרא

¹⁵ הבעיה היא למבטאים ח"ת ככ"ף רפויה נוצר כאן "שוא דומות". ואף על פי שהזכרנו כמה פעמים שהוא נח, מכל מקום רבים מתקשים לקוראו נח. נראה שכאן צריך להתאמץ לקרוא נכונה אם במבטא ח"ת גרונית כדון, אם בקריאת הכ"ף בשוא נח.

¹⁶ ראה בפנים הגליון על שיר השירים ח יא.

¹⁷ ישנו מנהג אחר הרווח בירושלים והוא: לקרא את כל הפסוקים בשירה במנגינה מיוחדת, לא כולל את ויושע אלא רק מויאמינו בה". וכן את 2 הפסוקים של והמים להם ח(ו)מה.

¹⁸ ישנו מנהג אחר הרווח בירושלים והוא: לקרא את כל הפסוקים בשירה במנגינה מיוחדת, לא כולל את ויושע אלא רק מויאמינו בה". וכן את 2 הפסוקים של והמים להם ח(ו)מה.

¹⁹ במבטא רוב העדות כיום אין הבדל בין גימ"ל דגושה לרפויה.

טו ה' יְכַסֵּימוּ: סמ"ך בשווא נח, יו"ד בשורק, יש לקרא יכס-ימו. בְּמִצּוֹלָת: הצד"י בחולם לא בשורק

טו ו נֶאֱדָרִי: האל"ף כאן וכן בהמשך פסוק יא נֶאֱדָר בשוא נח ולא בחטף סגול

טו ח נֶעְרָמוּ מִים: הטעם נסוג לנו"ן

טו י צָלָלוּ: למ"ד ראשונה בשווא נע ולא בחטף²⁰

טו יא מִי כְּמִכָּה: הדגש בכ"ף בתחילת המילה הוא חריג. עֲשֵׂה פֶלֶא: הטעם נסוג לעי"ן השי"ן בצירי והפ"א רפויה

טו יג עַם-זו גְּאֻלָּת: הגימ"ל דגושה. בְּעֵדָה: העי"ן בקמץ חטוף הזי"ן דגושה בשוא נע

טו יד יִרְגְּזוּן: הטעם בזי"ן מלרע וכן בשאר המילים הנגמרות ב-ון

טו טז יִדְמוּ כְּאֶבֶן: הדלי"ת בשוא נע בגלל הדגש²¹, הכ"ף בראש התיבה השנייה דגושה באופן חריג

טו יז מְקֹדֵשׁ: הקו"ף דגושה לתפארת הקריאה

טו יט בְּרִכְבּוֹ: הב"ת השנייה אף היא דגושה

הפטרת שביעי של פסח שמואל ב כב:²²

ב וּמִפְּלִטֵי-לִי: הלמ"ד רפויה ללא דגש, ובשוא נח

ג אֶחְסֶה-בּוֹ: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה, הב"ת בדגש חזק מדין דחיק

ו מְקֵשֵׁי מוֹת: הטעם נסוג למ"ם

ח כִּי-תָרֶה לֹא: טעם נסוג אחור לחי"ת

כב חֲשֵׁרֶת-מִים: השי"ן בשוא נע²³

טז אֶפְקֵי יָם: טעם נסוג אחור לפ"א

כ חֲפֹץ בִּי: טעם נסוג אחור לחי"ת

כט יָגִיה: הה"א במפיק, מלשון נגה²⁴. חֲשָׁבִי: החי"ת בקמץ קטן והכ"ף בדגש קל

לח וְאֲשִׁמִּידֶם: הוי"ו בקמץ

לט וְאֶכְלֶם וְאֶמְחֶצֶם: בשתייה הוי"ו בקמץ

מא וְאֶצְמִיתֶם: הוי"ו בקמץ

מג וְאֶשְׁתַּקֶּם: הוי"ו בשוא

²⁰ צָלָלוּ כְּעוֹפֶרֶת בְּמִים אֲדִירִים: לפי חלוקת הטעמים יש כאן שתי יחידות: צָלָלוּ כְּעוֹפֶרֶת; בְּמִים אֲדִירִים ואין לעשות אחרי בְּמִים הפסק גדול יותר מאשר אחרי כְּעוֹפֶרֶת, וכן בקריאת שירת הים כל יום בתפילה.

²¹ הקורא ידמו בשוא נח ללא דגש מחליף ללשון דמיון במקום לשון דממה.

²² השירה הזו נמצאת גם בתהלים יח, ולכן מי שמזמור זה שגור על פיו ייזהר במקומות שבהם השירה כאן שונה מאשר בתהלים.

²³ החטף המופיע בחלק מהדפוסים אינו אלא להורות על הנעת השווא ו אינו מורה על קריאת השי"ן בחטף עצמו

²⁴ אחד מחמשת השורשים שהה"א שורשית ובמפיק והם בראשי תיבות ג"ן כת"ם: ג.ב.ה, נ.ג.ה, כ.מ.ה, ת.מ.ה, מ.ה.מ.ה.

מה יִשְׁמְעוּ לִי: טעם נסוג אחר לשׁוֹן

מד וְתַפְלִיטָנִי: הלמ"ד דגושה, ולכן השוא נע

אחרון של פסח לבני חו"ל דברים טו כא:

טו כא תִּזְבְּחֶנּוּ: הבי"ת קמוצה

טז א וְעִשִּׂיתָ פֶּסַח: הפ"א בדגש חזק מדין אתי מרחיק

טז ב וְזָבַחְתָּ פֶּסַח: טעם נסוג אחר לבי"ת

טז ה נִתֵּן לָךְ: הטעמה בתי"ו, אין טעם נסוג אחר לנו"ן

טז ו לְשִׁכּוֹן שְׁמוֹ שֵׁם: תיבת שֵׁם בתביר, אין להסמיכה לתיבה שלפניה בזקף

טז יג בְּאַסְפֹּף מְגִרְנֶךָ: גם האל"ף וגם הגימ"ל בקמץ קטן

טז ט שְׁבַעַת: השׁוֹן בקמץ והקוראו בשוא משנה משמעות וכן בהמשך הפרשה²⁵. תִּסְפֹּר-לָךְ: הפ"א בקמץ חטוף

טז י יִבְרַכְךָ: על אף הקושי, הכ"ף הראשונה בשוא נח וכן הוא בהמשך

טז טו בְּכָל תְּבוּאָתְךָ: בכל במהפך ולא במקף ולכן גם בחולם ולא בק"ח

טז טז יִרְאֶה כָּל-זְכוּרְךָ: בקדמא ואזלא ולא בתלישה (לא קורן אך יש חומשים)

טז יז נִתֵּן-לָךְ: געיה בנו"ן

הפטרת אחרון של פסח בחו"ל ישעיה י לד:

י לד סִבְכִי: הבית בשוא נח על אף הגעיה לפניה

יא א וַיֵּצֵא חֲטָר: הטעם בצד"י, אין הוא נסוג ליו"ד. מִגִּזְעֵי יִשְׂרָאֵל: הגימ"ל בצירי

יא ב וְנָחָה: מלרע²⁶. רוּחַ חֲכָמָה: יש לתת רווח בין הדבקים שלא תיבלע ח"ת אחת

יא ג וְהִרְיָחוּ: כך יש לקרוא²⁷

יא ז יֹאכֵל-תִּבְּן: המילה תִּבְּן אינה משתנה באס"ף (אתנח - סוף פסוק) והת"ו בסגול

יא ט מְלֹאָה: הלמ"ד בשוא נע

יא יא אֶת-שְׁאָר: הקמץ במילה שאר אינו משתנה לפתח²⁸ וכן בפסוק טז

יא יב וְנִשְׂא נֶסֶל: הטעם לא נסוג לנו"ן

יא יד וְעָפּוּ: הטעם בפ"א מלרע

יא טו בְּעֵינֵם: העי"ן בשוא נח, לא בחטף

יא יז א יֵשֶׁב: השׁוֹן בחולם

²⁵ ובכל מקום במשמע שְׁבוּעַ – שבעה ימים ולא לשון שבועה.

²⁶ לא בגלל וי"ו ההיפוך, אינו נוהג בנסתר.

²⁷ יש טועים בדרשה בחז"ל, ללא שבדקו את ניקוד המילה במקרא, ועלולים להכניס את טעות הקריאה להפטרה זו.

²⁸ כן הדבר במילה דָּת ובמילה קָתָב ועוד.

מקורות ההכרעה לקביעת נוסח המקרא ע"י ר"מ ברויאר ז"ל.

הפטרת ראשון של פסח

הנוסח ומקורותיו

יהושוע ה ח **עד חיותם: אל. עד-חיותם י: ד** הערה 11
ב-ד מצוי מקף ומשרת בתיבה אחת. לפעמים יש כאן שריד לנ"א.

שיר השירים

א א שיר: מִישׁ, מִיגִי בִּרְאָא א. שיר: אֵלֶּךְ כתבי היד ודפוס ונציה אינם פותחים את המגילה
בשי"ן רבתי. הערה 7 וכן גם ברשימת האותיות הגדולות שב-ל. לנינגרד מונה את המלה הזו
בין המלים שבהן אות גדולה, אבל בפועל הסופר כתב אות רגילה.
מנחת שי: שיר - שי"ן רבתי. רמז למזה שאמרו רבותינו כל השירים קודש ושיר השירים
קודש קדשים, עיין בחיי פרשת כי תבוא:
רבנו בחיי דברים כח י ויש לך להתעורר בכאן [במקרא וראו פל עמי הארץ כי שם יי נקרא
עליך (דברים כח, י)] כי נרשם בכאן אות שי"ן שהיא הלכה למשה מסיני, וחזא כאלו אמר: וראו
כל עמי הארץ כי שי"ן עליך וראו ממך. ועוד חלוף השם הגדול בא"ת ב"ש עולה במספר
שי"ן, וחזא שי"ן רבתי של שיר השירים.

א ו תראוני: אל, מִק־ל. תראני: ד, מִק מחלוקת כתיב. כא"צ מכריע.
שְׁשׁוּפְתָנִי: אֵד. שְׁשׁוּפְתָנִי: ל יתכן שאצל לנינגרד שווא נע רגיל נקרא כחטף-פתח²⁹, וכאן
בהשפעת השי"ן הקודמת נשתנתה הקריאה לחטף סגול, כעין קריאת שווא נע רגיל שלנו.
דוגמה לזה יכולה להיות המלה וּבְצִלְעָלִים (שמואל ב, ו, ה) המוכרת לנו מהפטרת פרשת שמיני³⁰.

א ז הַגִּידָה לִּי: אֵל. לִי: ד ונציה משמיט דגש של אתי מרחיק.

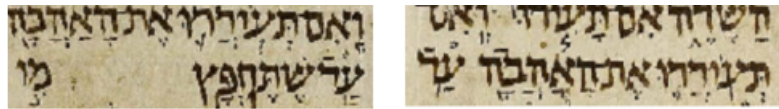
א י בתרים: אל, מִק־אל. בתורים: ד הערה 9 כן גם בכ"י ששון 1053.

א יד הִכְפֵּר: אֵל, מִר־פִּה. הִכְפֵּר: ד הערה 10 בין פסקתא דסיפרא. ונציה אינו גורס כאן
פסק.

ב ז אִם־תִּעְרְוּ וְאִם־תִּעְרְוּ: אֵז לֵז. תִּעְרְוּ: אֵז לֵז¹¹ הערה 9 כן גם בכ"י ששון 1053.
הערה 11 ד רגיל לשים געיה במקום מרכא שבתיבת תביר.

²⁹ מכאן נראה שגם בניקוד הטברני שווא נע נקרא לרוב כחטף פתח, ובניקוד הבבלי תנועת הסגול אינה קיימת.
³⁰ שם לנינגרד מנקד סגול ללא חטף, אבל פשיטא שכוונתו לחטף-סגול.

פסוק זה נדון בגליונו בשנת סז. שאלה שהפניתי בענין הטעמת תעוררו לפניכם צילום כא"צ בשני מקומות בשיר השירים.

ילמדוני רבותינו.

לפניכם צילום מכתר ארם צובא שיר השירים ב ז תעוררו.

כן הוא גם בג ה.

בתנ"ך ברויאר העי"ן במרכא, וידוע שלפעמים המרכא היא בקו ישר ולא אלכסוני בכתבי היד.

בספרו טעמי המקרא עמ' 97 מציין ר"מ ברויאר ז"ל את שתי הדוגמאות הנ"ל [ועוד דוגמא שלישית ממקום שהכתר לא נשתמר] כחריגים, אבל אין הוא מסתפק בקריאת העי"ן במרכא ולא בגעיא.

בתכנת הכתר מובאים שלושת הפסוקים כך:

1. שיר השירים ב,ז: הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אֹז בְּאִילֹת הַשָּׁדָה אִם-תִּעְיְרוּ | וְאִם-

תְּעוֹרְרוּ אֶת-הָאֲהָבָה עַד שְׁתַּחֲפֹץ: ס

2. שיר השירים ג,ה: הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אֹז בְּאִילֹת הַשָּׁדָה אִם-תִּעְיְרוּ | וְאִם-

תְּעוֹרְרוּ אֶת-הָאֲהָבָה עַד שְׁתַּחֲפֹץ: ס

3. שיר השירים ח,ד: הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם מֵה-תִּעְיְרוּ | וְמֵה-תְּעוֹרְרוּ אֶת-הָאֲהָבָה עַד שְׁתַּחֲפֹץ: בעוד שבפסוק השלישי תוכנת הכתר מטעימה מרכא, כנראה ע"פ לנינגרד, בשני הפסוקים הראשונים מוטעם בגעיא. אודה לכם מאוד אם תאמרו לי את דעתכם על ההטעמה הנכונה במילים אלה.

תשובת ד"ר³¹ יוסף עופר:

ישראל ייבין, כתר ארם צובה ניקודו וטעמיו, ירושלים תשכ"ט, עמ' 218:

מרכא מוטעם עם התביר בתיבתו רק אם אין משרת לפניו. לכך 3 יוצאים, בדיבורים דומים, והם כבר נזכרים בכ"י "הדאיה אל-קאר", 69; ספר טעמי המקרא, Eiv
שה"ש ב,ז: בכתר תחת ע קו מאונך, אולי אף נוטה ימינה, וכך ל; ש121 – מרכא ברור
שה"ש ג,ה: בכתר תחת ע מרכא ברור, וכן ל,12
שה"ש ח,ד: ל,13 – מרכא ברור.
כ"י הדאיה אל-קאר³², 10, רואה בפסוקים אלה דוגמות שבהן דרגא משמש משרת שני לתביר.

ברויאר הלך בעניין זה בעקבות דברי ייבין – וקבע ששלושתם במרכא.

אני עסקתי בהתקנת שיר השירים במהדורת הכתר בדפוס – העתידה לצאת לאור בקרוב. אינני זוכר כרגע כיצד הכרענו שם.

מכל מקום, הפניתי את השאלה לפרופ' מנחם כהן, והוא לא שינה את הכרעתו בתקליטור.

יוסף עופר

³¹ מאוחר יותר נתמנה לפרופסור.

³² זהו ספר בערבית, הוא המקור לר"י בן בלעם ולמחברת התיגאן. אל.

ג ב **ואסובָּבָה: לִד. ואסובָּבָה: א** גם כאן העדפת השווא על החטף.

ג ג **הסָבְבִים: לִד. הסָבְבִים: א** וגם כאן, ובניגוד לכתר ארם צובה.

ג ה **אם־תַּעֲרֹוּ וְאם־תַּעֲרֹוּ: א.ל.ו. תַּעֲרֹוּ: ד? תַּעֲרֹוּ: ל.ד. תַּעֲרֹוּ: א** השווה ל-ב ז.

ג ו **כְּתִימְרוֹת: ד.י. כְּתִימְרוֹת: א.ל. מִשׁו** שוב העדפת השווא גם בניגוד לכא"צ.
מנחת שי: כתימרות - בספרים כתובי יד התי"ז במאריך, ובקצתן המ"ם בחטף פתח:
מר: אד, מִגִּד וְ מִגִּל ה.ה. מור: ל

ג יא **צֹאנָה: א. מִק־א. צֹאנָה: לִד** קמברגי' מצטרף לכתר ארם צובה, אבל גם בלאו הכי, לניגוד וונציה בטלים מול כתר ארם צובה ומסורתו.
צֹאנָה וְרֹאנָה: א.ל, מִר סת"ס. צֹאנָה: ד בנוסף למחלוקת הכתיב יש מחלוקת אם יש פסק בין המלים. בונציה אין.

שְׁעֵטְרָה־לִּי: מִשׁ. שְׁעֵטְרָה־: ד. שְׁעֵטְרָה־: ו ההטעמה של ונציה אינה אפשרית.
טיפחא מופיע רק לפני אתנח וסילוק (סוף פסוק), והוא מפסיק אחרון.
מנחת שי: בעטרה שעטרה השי"ן במאריך לא בטפחא.

צֹאנָה וְרֹאנָה עֵינָן³⁴ לעניין וראינה כך נראית מלה זו בכתר ארם צובה
עד עתה סומן השווא תחת הרי"ש נח למרות הגעיא, כשאחד הטעמים הוא שלא מצינו בכתבי היד שהרי"ש בחטף פתח. ג יא **צֹאנָה | וְרֹאנָה**: הרי"ש בשוא נח, אע"פ שיש געיא בוי"ו לפניו.
על זה העיר לי בעל טעמי תורה: על פי האמור במסורה שבכתר אר"צ בשופטים ה' י"ב, הרי"ש לכאורה בשווא נע.
ז"ל המסורה שם: "ושבה וסגר ושלח ושמע כאשר יתיצב הטעם על האות השלישי עם גיעיה באות הראשון יהיה פתח."

וְשִׁבְד וְסָגַר וְשִׁלַּח וְשָׁמַע כִּאֲשֶׁר יִתְיַצֵּב הַטֶּעַם עַל הָאוֹת
הַשְּׁלִישִׁי עִם גִּיעִיָּה בְּאוֹת הַדִּגְשׁוֹת יִהְיֶה פֶתַח כ

וכיון שבתוכה "וראינה" הטעם באות השלישית, ויש מתג בשורק שבראש התיבה, הרי"ש בשווא נע.
ואין להביא ראינה שהשווא נח מזה שהסופרים לא סימנוהו בחטף פתח, שהלא אחריו באה אות גרונית המנוקדת בסגול, ולכן א"א לסמן את נעות השווא ע"י ח"פ, ולא מצוי לסמן את נעות השווא ע"י ניקוד אחר.
וראה עוד בספרו של ייבין "כתר אר"צ ניקודו וטעמיו" עמ' 32 שנראה מדבריו שנקט בפשיטות שהשווא נע.

15. בכל הדוגמות המנוקדות בחטף באה געיה בהכרה שלפניו, והיא בעיקר נעיה פוניטית.
בדרך כלל משמש חטף-פתח. לפני גרונית קמוצה - חטף-קמץ. הדוגמה: **וְשִׁאֲרֹנְס**, וכן דוגמות כגון: **וְרֹאנָה** (שה-ש גיא), **וְכַחֲלֵק** (שמ-א ל, כד), אין מנוקדות בחטפים. שכן בגלל הגרונית שבראש ההברה השנייה מבטא השוא בהן הוא מעין תנועות שורק וצירה, שאין חטף נוהג בהן, או מגן הסגול, שבדרך כלל חטפו אינו משמש באות לא-גרונית.

³⁴ למרבה הצער זו השורה האחרונה של חלקי כא"צ שהגיעו לידינו.

אכן, אחר שאין סימון של חטף פתח כיון שלא יתכן לסמנו במקרה זה, אין הוכחה מוחצת לנעותו של השווא, אבל לכאורה ע"פ דברי המסורה בשופטים ה' י"ב הרי שכאן המתג אמור להורות על נעות השווא. **דויד כוכב: דברי ייבין משכנעים, שוא נע. למרות שבפעמים רחוקות מאוד סומן אפילו חטף חיריק.**

המעניין הוא שלמרות שחטף-סגול הוא ניקוד נכון באותיות גרוניות, וממילא סימונו באותיות שאינן גרוניות כניקוד מושאל הוא טבעי ומובן בדיוק כמו חטף פתח וחטף קמץ, בכל זאת לא מצוי ניקוד של חטף סגול לפני גרונית סגולה כדי לסמן שווא נע. ובפרט בכתר שיש אף ניקוד של חטף-חיריק, הרי שניקוד של חטף סגול במקרים כאלו הוא מאד מתבקש.

ד ג שפתותיך יי: ד, מִקְּיָא. שפתתיך: ל ומדברך יי: ד. ומדברך: ל
בשני המקומות הכריע כונציה בניגוד ללנינגרד; בשני המקרים כ"י קמברידג' התימני תומך בונציה.

ד ד הגברים: רוֹהֵה יי פִּד ע' 42 הערה 2, מִיג־א מִאִי. הגבורים: לד
הכריע נגד לנינגרד וונציה לטובת קמברידג' בסיוע מסורה גדולה של כ"א צ במלכים.

ד ה הרועים יי: ל, מִקְּיָא יי לִי, מִיג־א יי לו כה. הרעים: ד גם כאן קמברידג' מסייע לגרסת הוי"ו עם מסורה קטנה ונציה ומסורה גדולה כ"א צ במקומות אחרים.

ד ח שִׁנִּיר: ל, מִשֵּׁ. שִׁנִּיר: ד ניקוד שִׁנִּיר אינו נראה אפשרי. לגרסת ה"ש"ן יש אישור מרשימות קמחי שהוא כך בכ"א צ. מנחת שי: בשי"ן שמאלית כמו שכתבתי בסוף פרשת דברים:

ד ט לבבתני יי (2): ד, מִקְּלִד ט. לבבתני: ל, מִע־ל: הערה 13
וכן בכ"י Cambridge Add. 1753. גם כה"י התימני קמברידג' גורס בלי יו"ד כונציה.

ד יב גל נעול: ל, מִר סת יי. גל: ד הערה 10 בין פסקתא דיספרא. ההכרעה היא ללא פסיק.

ד טז יָלוּי: מִשֵּׁ. יָלוּי: לד ששון תומך בנוסח הדגש. מנחת שי: יָלוּי בשמיו – הוי"ו בדגש: **דודי: ל, מִקְּאִי יי לב ה, מִיג־ל ס. דודי: ד**

ה ב קוצותי: ד. קוצותי יי: ל הערה 14

על ניקוד זה ראה: כתר ארם צובה ניקודו וטעמו מאת ישראל ייבין, ה 11.

11. ב-2 דוגמות מצויה ו ואחריה u באמצע תיבה, ושתייהן נשתמרו בלש"י בלבד: קוצותי (ל שה-ש ה; ב; כנראה נמתק קבוץ תחת ו; אפאראט ביה: קן; ש; קוצ). קוצותי (ל שם, יא; לא נראית מחיקה בו; ש; קוצ). אפשר הניקוד המקורי בל או במקור שהעתיק ממנו היה: ג. חלק א: ניקוד ה. 11-12 היינו: בנקודה ב' להדגשת מבטאה התנועי ובקבוץ לתנועת u, אך מנקד ל השמיט את הקבוץ מתוך סברה שלפניו סימון כפול של תנועת u, בשורק ובקבוץ, ואחד מהם מיותר.

הוי"ו אינה דגושה. הנקודה בה היא נקודת ניקוד הקיבוץ במקום שלשת הנקודות, בדומה לוי"ו החיבור לפני שווא או במ"ף.

ה ד **החריט: ל. החורי: ד** קמבריג' תומך בלניגרד, ששון תומך בונציה.

ה יא **קוצותיו: ד. קוצותיו: ל** כמו פס' ב.

ה טז מרשימות קמחי ממתקים ◊ רש"ש: התיו רפה ◊ קמחי: כן ◊ מקורות: ממתקים (ת רפה) ל,ש,ר.

ו ב **לערותט: מ-ק כאן: יח' יו. ג. לערות: ל. לערות: ד**

שלוש מחלוקות בדבר. קמבריג' בסיוע המסורה כאן וביחזקאל חסר דמלא (אין וי"ו אחרי הרי"ש ויש אחרי הגימ'ל); לניגרד מלא דמלא (וי"ו בשני המקומות); ונציה וששון מלא דחסר (אחרי הרי"ש ולא אחרי הגימ'ל). ברשימות קמחי יש אישור מכתר ארם צובה לקמבריג'.

ו ג **הרעה: ל. הרעה: ד, מ-ק, מ-ר¹⁸ רע** לניגרד וקמבריג' וששון ללא וי"ו, ונציה ומקורות בנויים עליו גורס וי"ו.

הערה 15 **מקומה של מ-ק זו צריך להיות לעיל ד ה; והשווה בהערה הסמוכה.**

16 מ-ר זו, כנראה, משובשת; ויש להגיה בה: הרעים בשושנים (ד ה) במקום: הרעה בשושנים (כאן); ותוכיח מ-ק (במ' יד לג) ומ-בא (יח' לו כד). מ-ר זו – משתקנה – וכן מ-גא הנל מסייעות אפוא לנוסח ל; וכן גם נוסח כ"י ששון 1053.

ו ה קמחי: **שהם** (בש' נוספה מרכא) **רש"ש:** בב' טעמי ע"ה [= עין הקורא] **מס' קמחי:** כן ◊ מקורות: **שהם ל,ש,ג. שהם ד.** כתר ארם צובה תומך בונציה.

ו יב **עמי נדיב: ד. עמי נדיב: ל** ששון תומך בונציה מרכא ולא הקפה.

ז א **מה-תחול: ל. מה: ד** מה בניקוד פתח צריך להופיע בהקפה.

ז ב **אמן: ל. מ-ש. אמן: ד**

מנחת שי: **ידי אמן** – האל"ף בקמץ והוא חטוף מפני דגשות המ"ם, מכלול (דף י"ב): לפנינו במכלול דפ' ליק דף קנה סוף עמ' ב
פעל בשורק או בקמץ חטף, מעשה ידי אמן (עיר ז'). לקח מאתך
(מ"ז ב'). והבנה איננו אכל (שמות ג'). לעזר הילד (שופטים יג).

ח א **יבוז: ד, מ-ג, מ-ק כאן: מ-ש ו. ל. יבוז: ל** קמבריג' תומך בכתיב החסר של ונציה.

ח ב **אנהנך: ד, מ-ש. אנהנך: ל, הס** כיון שהפועל נהג הוא במשקל אפעל, הה"א בקמץ רחב, והגימ'ל בשווא נע. לכן אין להתפלא על החטף.

מנחת שי: אנהגך - במקצת ספרים חז"א במאריך, ובחילופי בן אשר ובן נפתלי שבדפוס הגימ"ל בשוא ופתח לב"א, וטעות הוא אצלי וצ"ל בשוא לבדו, וכן מצאתי בחילופים כתובי יד:

ח ד תערו: ל. תערו: ד. עיין לעיל על ב ז.

ה חבלתך: ל. חבלתך: ד, מ"ש? ההכרעה: פתח בלמ"ד מלעיל. המטעים מלרע ומנקד למ"ד בקמץ יצטרך להניע את התי"ו.

מנחת שי: חבלתך - בספרי ספרד חלמ"ד בגלגל ואין טעם אחר בכ"ף, וכן הוא ברוב ספרי הדפוס, ובספרים אחרים בגלגל בכ"ף ואין שום טעם בלמ"ד, ויש ספרים שחלמ"ד במאריך וחכ"ף בגלגל. ובעל רב פעלים ובעל הלשון כתבו בפתח חלמ"ד ובספרים שלנו קמוצה:

ח ו רשימות קמחי:

שלהבתיה (ת בלי ניקוד) ◦ רש"ש: מלה חדא לב"א [=לבן אשר]. והתי"ו בשוא וה"א אחרונה רפוי' ◦ קמחי: כן מקורות: שלהבתיה (מלה אחת; ה אחרונה רפה) ל, ד. מנחת שי: שלהבתיה - מלה חדא לבן אשר לכן התי"ו בשוא, וכך כתב רד"ק בשרש אפל ושרש שלהבת. וח"א אחרונה רפוי' בספרים כתובי יד מדויקים, וכן במסורת סוף פרשת בשלח במסורה גדולה:

ח ח לאחתנו: ל, מ"ג-ל. לאחותנו: ד

ח יא יבא בפריו: ל. בפריו: ד ונציה כבר הראה לנו שלפעמים הוא 'מתבלבל' בדיני ריפוי ודיגוש בגד כפת אחרי הברה פתוחה (חק-יהו"א). כאן צריך להיות דגש כמו בַּשְׁבֶּתָּךְ בַּבִּיתָךְ (דברים ו, ז), וְאֶפְבֹּדָה בַּפְּרִעָה (שמות יד, ד). וראה בגליון וארא עז שגם שם ונציה מרפה.

הפטרת שבת חול המועד פסח

הנוסח ומקורותיו

יחזקאל לו א ויוציאני: אלק, מ"ג-א מו כא. ויוציאני: ד, מ"ש

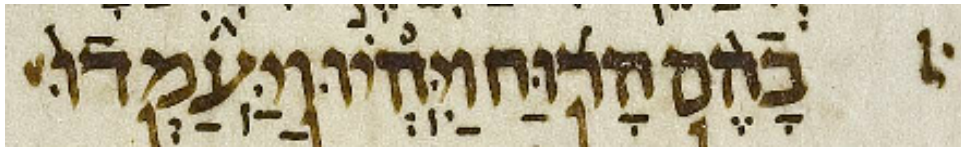
מנחת שי: ויוציאני - ד' הם בסיפרא וזהו הראשון וזהב' בריש סי' מ"ב וזהג' בס"ס מ"ו וחד' בריש סי' מ"ז והספרים מתחלפים במילוי וחסור וא"ו וז"ד בכל הצדדים שאפשר להיות עד שאין שנים מהם מסכימים לגירסא א'. ואין בי להכריע ביניהם לבד זה מצאתי במקצת ספרים שנמסר באיזה מקום ג' מלא ולא סיימו וכאשר ראיתי שאין לסמוך עליהם בחרתי לנטות אחרי רוב הנסחאות של כאו"א בפ"ע ומצאתי הרביעי מלא וא"ו וחסר יו"ד וג' הראשונים מלא וא"ו וז"ד:

מקורותינו מעולים יותר מהמקורות שעמדו אצל המ"ש, ולכן ביכלתנו להכריע כאן מלא וי"ו אך לא יו"ד. שלושת האחרים: וְיֹצֵאֲנִי (יחזקאל מב, א) וְיֹצֵאֲנִי (יחזקאל מו, כא) וְיֹצֵאֲנִי (יחזקאל מז, ב).

לו ו גידים: אקד, מ"ק-א ח. גדים: ל

לז ז כהנבא' והנה רעש: אל. והנה רעש: קד.

לז י ויחיו: לקד, מ"ק-אקד. ויהיו: א כך נראית המלה בכתר אר"ץ.

מודעת זאת שבכתבי היד ההבדל בין ה"א לחי"ת הוא שבה"א רגל שמאל אינה בקצה השמאלי. השווה כאן את הה"א והחי"ת במלה הרוח לפניה. הערת המסורה (אות הלמ"ד בצד ימין) מוכיחה על הכתיב ויחיו בחי"ת (בהערה כתוב שמלה זו אינה מופיעה עוד במקרא, המלה ויחיו מופיעה במקומות רבים). לדעת מביני דבר נעשה תיקון קל במלה ויחיו. יתכן שאפשר להבחין בזה כאן, ויתכן שצריך לעיין בספר עצמו ואפילו לא בצילום מוגדל. בעוד בה"א רגילה יש כעין כניסה בנקודת המגע של רגל שמאל לגג, ראה באותה שורה בהם הרוח גם העוקף בגג הה"א נראה שגורד כאן.

ה' של בהם, של הרוח, לעומת של ויחיו.

שאלתי את ד"ר רפאל זר נר"ו: מה היה אכפת למתקן לגרור את הרגל ולהעבירה לקצה השמאלי? תשובתו: לשאלתך "מה היה אכפת..." - אכפת לו. המגיה השתדל לעשות בכתר עבודה "שקטה" ככל שניתן. בגוף הכתר אפשר להבחין היטב בגירוד הגג משמאל, ומבחינת המגיה - אולי בן אשר בעצמו - זה סימן מספיק כדי שהקורא החכם יבין שנעשה כאן דבר כדי לומר לו שזו חי"ת ולא ה"א. נוכל לסכם שכתר ארם-צובה אינו גורס כאן ויחיו.

חיל גדול מאד מאד: אלק. חיל גדול מאד מאד: ד

לז יד כ"אני ה': אל. ב"א. י': קד. י"י: 21; ב"נ הערה 21

יש להניח, שזו שגיאת דפוס או טעות סופר; ונוסח ב"נ הוא כנוסח קד. מצאנו כבר כמה פעמים שכ"י קהיר המיוחס למשה בן אשר נוקט כבן-נפתלי.

במבוא לספר כא"צ והנוסח המקובל של המקרא עמ' 4

מחקרים שונים נכתבו גם על שאר כתבי היד. הוכח בהם, שגם ב קרוב לשיטתו של אהרן בן אשר; ואילו ק קרוב ברוב המקומות לשיטתו של בן נפתלי; זאת, אף על פי שנמסר בקולופון שבסופו, שהוא נכתב בידי משה בן אשר – אביו של אהרן הנזכר. – ייחוסם של שש אינו ברור. והשפעת שתי השיטות האלה ניכרת בהם.

הפסטר שביעי של פסח

שמואל ב כב יב חֲשֶׁרֶת: לד. חֲשֶׁרֶת: 53; אק ההערה היא הקבועה על העדפתו של ר"מ ברויאר לסמן שווא ולא חט"פ בלא-גרוניות. אבל המסקנה הברורה היא שהשי"ן בשווא נע.

כב טז אפיקי: אלק, מ"ש, מ"ק-אק. אפיקי: ד; מסדות: אלק, מ"ש, מ"ק-א. מוסדות: ד מנחת שי: אפיקי ים - בספרים מדוייקים חסר וי"ד בין פ"א לקו"ף ובתילים כתיב אפיקי מים: מסדות - בספרים מדוייקים חסר וא"ו קדמאה:

כב כ כִּי־תִפֹּץ בִּי־אֱלֹקִי, תִּפְּצֶנּוּ ד; תִּפְּצֶנּוּ ק נסוג אחור שהצירי לא נתקצר לסגול, נוספה געיא להברת הצירי, דוגמת (במדבר יז כג) וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצָּץ צִיָּן; (תהלים צד ט) אֶם־יִצָּר עֵינִי. ונציה משאיר מלרע; קהיר מוסיף מקף למרות הטעם. מנחת שי: כי חפץ בי - ברוב ספרים מדוייקים בשני טעמים זהפ"א בצי"ר:

כב כח ועיניך על־רמים תשקיל: אלק. ועיניך על־רמים: ד

כח לב ומי צור: אלד. ומי: ק; מבלעדי (2): אלק, ב"א. מבלעדי: ב"ג לבן-נפתלי אין געיא.

כב לג מעוזי: אלק, מ"ש. מעוזי: ד ונציה אינו מדגיש, אולי בגלל הכתיב המלא. מנחת שי: מעוזי - נכתב בוא"ו עם דגש בזי"ן:

כב לד במתי: אקד, מ"ג-א, מ"ג-אל חב"ג יט. במותי: ל. מ"ש: יעמדיני: אלק, מ"ק-ק, מ"ק-ל תהי' יח. לר. יעמדיני: ד מנחת שי: במתי - במקצת ספרים במותי מלא וא"ו:

כב לח כלותם: אלק, מ"ש. כלתם: ד מנחת שי: מלת כלותם ברוב ספרים מדוייקים מלא וא"ו:

כב מ ותִּזְרְנִי: א? ותִּזְרְנִי: לד אינני יודע למה נסתפק בזה, כך נראית מלה זו בכתר ארם צובה **וּתִזְרְנִי** הדגש נראה בבירור. הספק של כתר ארם צובה די בו להכריע מול ודאי של לנינגרד וונציה. העניינים אינם כה פשוטים.

מגליון תהלים יח מ: שמואל **וּתִזְרְנִי** חיל למלחמה תהלים **וּתִזְרְנִי** חיל למלחמה הצורה בשמואל היא בהבלעת האל"ף, וגם בשמירת הדגש של הפעיל. אבל חז"ל מצאו מקום לדרוש.

רד"ק בשמואל: משפטו 'ותאזרני', כמו 'ותאזרני' שְׁמָחָה (תהלים ל, יב), מהבניין ה'דגוש'; ולהקל נעלמה האל"ף, והוטלה תנועתה על התי"ו. ואדני אבי ז"ל (הגלוי: 'אזר') כתבו מבניין 'הפעיל', משרש 'זרה', ופירוש: הזרית חיל וכח בכל איברי, לעשות מלחמה. המעניין שאינם מביאים בחשבון את המקביל מתהלים. אבל בעיון בלשון רי"ק רואים שמביא ראה מהמקביל בתהלים.

נקדים את דברי מנחם במחברת ותאזרני
חיל (תהלים יח"מ) מצאו השותרים ותורני חיל
וסברו שהמלה גרנעת אלף והמלה סדורה כמסש"י
אך בהיות ותאזרני סגורת אוזר' ותורני סגורת
זר זהב (שמות כה יא) : ונמצאו המלים שלמות

והענין אחר י

כלומר לשיטת מנחם עדיף לפרש שיש כאן שינוי במילים ובמשמע מאשר לפרש שנבלעה אות. לולא הדגש בז"ץ³⁵ היה נראה כבניין הפעיל. לשון ר' יוסף קמחי

אזר. ותורני חיל (ש"ב כב מ), אמר כי הפותרים אמרו שהוא חסר אליף אזר, ודינו היה ותאזרני, והוא לא ישר בעיניו, ופרשו מלשון זר זהב (שמות כה יא), ואני אומר לא כדברי הפותרים ולא כדבריו, כי בהעתקה בנסחה האחרת הוא ותאזרני (תהלים יח מ), ובכאן חסרה, ואם היתה תי"ו ותורני קמוצה היינו אומרים הנח מביא האליף, ולא כדבריו, כי לא נמצא פעולה מן זר, ועוד כי זר כמו בית בסמוך, בית ה', זר זהב, והמובנת היה זר כמו בית, ומורה עליו מתחת לזרו (שמות ל ד) בשקל ביתו, אעפ"י שחסר יו"ד הצירי במקום היו"ד, כי אם היה כמו בן היה אומר זרו בשבא כמו בנו, או יתכן שיהיה במשקל חן, חנו, חך, חכו, ובעבור הרי"ש שלא תקבל דגש חו"ן בצירי, ופרוש ותורני זרה הלאה (במדבר יז ב), מן הזרה, כמו וענותך תרבני (תהלים יח לו), מן הרבה ואי הזריוני חיל בכל איברי. בזרועותי ובשוקי ובצלעותי בכלם פורת חיל ונבונה למלחמה: ע"כ מדברי רי"ק. גם פירושו אינו נוח בגלל הדגש בז"ץ. ניקוד ותורני בקמץ בתי"ו אינו נראה אפשרי. מצאנו קמץ לפני אל"ף נחה כמו מלאכה או וימצל, אבל בהתרחק הטעם הקמץ משתנה. מגד מצאנו גם פתח שמורה על הבלעת אל"ף.

השווה רש"י שמות י כא: וַיִּמַּשׁ - כמו וַיִּחַמֵּשׁ. יס לנו תיבות הרבה חסרות אל"ף, חלל לפי שאין הכרת האל"ף נִפְתָּה כל כך, אין הכתוב מקפיד על חסרונה; כגון "וְלֹא-יִחַל שֵׁם עֲרֵבִי"³⁶ (יש"י יג, כ) - כמו 'לֹא יִחַל' - לא יטה להלו; וכן "ותורני חיל". ע"כ מגליון תהלים יח.

ספר השורשים ערך אזר: והפועל הכבד אֶאָזֶרָה וְלֹא יִדְעָתָנִי (ישעיהו מה, ה), וְתִאָזְרֵנִי חֵיל, משפטו וְתִאָזְרֵנִי [כך מנוקד בדפוס ברלין, המהדורה הנפוצה]. ואדני אבי ע"ה כתוב בשרש זרה ושם נכתבו עוד.

ספר השורשים ערך זרה: ורבי יהודה [חיוג] כתב בשרש הזה בענין אֶרְחִי וְרִבְעִי זְרִית (תהלים קלט, א) ואמר וכבד אחר ותורני חיל למלחמה, וכן כתב אדוני אבי ז"ל בזה השרש. אבל הוא פירשו מהענין הראשון פירוש וְתִזְרֶה לִי חֵיל בכל איברי בזרועות ובשוקים להיותי חזק במלחמה. וכן פירש מזה הענין אֶרְחִי וְרִבְעִי זְרִית ששה צדדים. כלומר אֶרְחִי שנים פנים ואחור, וְרִבְעִי ארבעה ימין ושמאל ומטה ומעלה, כי אילו היו מחוברים לא היה מתוקן בְּנִינִי:

בעוד שמהרד"ק נראה שגרס בדגש, הרי מאביו נראה שלא גרס את הדגש.

כב מא וַאֲצִמִיתִם: אלק, מ"ש. וַאֲצִמִיתִם: ד

מנחת שי: משנאי וַאֲצִמִיתִם - בכל ספרים כ"י וגם בדפוסים ישנים הוא"ו בקמץ ובתהלים כתוב ומשנאי אצמיתם:

כב מד יַעֲבֹדֵנִי: אלק, מ"ש, מ"ג-אש. יַעֲבֹדֵנִי: ד

³⁵ לפי הר"י מטרנאי אין כאן דגש.

³⁶ לא באתי להגיה בדברי רש"י אלא לציין את הכתוב לפנינו, יתכן שרש"י בכוונה העתיק בלי וי"ו. כאן מנוקד עֲרֵבִי רי"ש בקמץ וכן בירמיה ג ב, במקומות אחרים עֲרֵבִי, עֲרֵבִים.

מנחת שי: יעבדני - חדל"ת בשלש נקודות ובמקצת דפוסים יש וא"ו באמצע וטעות הוא:

כב מה לשמוע און: אלד. לשמוע: ק קהיר מוסיף געיא ומקף.

כב מה ומריד: אקד, מ"ק-אקד. ומוריד: י

לעת עתה די בזה. הפטרות יום-טוב של גליות וגם חלקי התורה אינם מטופלים כאן. יתכן שיטופלו בעתיד.